

МУГАЛИМДИН ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН
КАЛЫПТАНДЫРУУДА ИННОВАЦИЯЛЫК ЖАНА ИНТЕРАКТИВДҮҮ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ КОЛДОНУУ

Б.Осмонов атындагы ЖАМУ

п.и.к.доцент., Жолдошбаева Ыкыбал Капаровна

Магистрант Эркинбаева Нуриза Авазбековна

Аннотация: Бул макалада акыркы жылдары жогорку кесиптик окуу мекемелеринде студенттердин окуу ишмердүүлүгүн активдештирүү, окуу материалын жеңил өздөштүрүүгө жетишүү, алардын ишмердүүлүгүн шыктандыруучу таасирлерди берүү, студенттердин чыгармачылыгынын өсүшүнө шарттарды түзүү деген маанилүү маселелерге өтө зор көңүл бурула баштады. Мындай иш аракеттердин арасында педагогика багытында окуган студенттердин лингводидактикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруусун уюштурууга арналган технологиянын катарына модулдук технологияны кошууга болот. Мугалимдин лингводидактикалык компетенттүүлүгүн калыптандырууда инновациялык жана интерактивдүү технологияларды колдонуу замандын талабы болуп эсептелээрине бул макалада өзгөчө көңүл бурулган.

Түйүндүү сөздөр: технология, интерактивдүү, модуль, инновация, калыптануу, шарттуу белгилер, кайтарым байланыш.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ И ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ФОРМИРОВАНИИ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ УЧИТЕЛЯ.

ЖАГУ им Б.Осмонова Кыргызстан.

к.п.н.доцент., Жолдошбаева Ыкыбал Капаровна

Магистрант Эркинбаева Нуриза Авазбековна

Аннотация: В данной статье основное внимание уделяется актуальным вопросам активизации учебной деятельности студентов высших профессиональных учебных заведений, достижения легкого усвоения учебного материала, обеспечения вдохновляющего эффекта их деятельности, создания условий для роста творческого потенциала студентов. Среди таких мероприятий к перечню технологий, предназначенных для организации формирования лингводидактической компетентности студентов, обучающихся в сфере педагогики, можно добавить модульную технологию. В данной статье особое внимание уделяется тому, что использование инновационных и интерактивных технологий в формировании лингводидактической компетентности учителя считается требованием времени.

Ключевые слова: технология, интерактив, модуль, инновация, формирование, условные знаки, обратная связь.

THE USE OF INNOVATIVE AND INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN THE FORMATION
OF LINGUODIDACTIC COMPETENCE OF THE TEACHER.

JASU named after B.Osmonov

Candidate of Pedagogical Sciences docent.,

Zholdoshbaeva Ykybal Kaparovna

Undergraduate Erkinbaeva Nuriza Avazbekovna

Annotation In this article focuses on topical issues of enhancing the educational activities of students of higher professional educational institutions, achieving easy assimilation of educational material, ensuring the inspiring effect of their activities, creating conditions for the growth of students' creative potential. Among such activities, to the list of technologies designed to organize the formation of linguodidactic competence of students studying in the field of

pedagogy, one can add modular technology. This article focuses on the fact that the use of innovative and interactive technologies in the formation of linguodidactic competence of a teacher is considered a requirement of the times.

Key words: *technology, interactive, module, innovation, formation, symbols, feedback.*

“Технология” терминин алгач педагогика илимине колдонууда ал “окутуу” терминине байланып, окутуунун технологиясы деп гана түшүндүрүлгөн. Кийин тереңирээк изилдөө жүргүзүүнүн натыйжасында бул түшүнүк бир топ өзгөрүүлөргө дуушар болгон. Азыркы учурда педагогикада “педагогикалык технология”, ”билим берүүнүн технологиясы” жана “окутуунун технологиясы” деген түшүнүктөр бири-биринен айырмаланып айтылат. Окутуунун технологияларын изилдеген окумуштуулар Ю.К. Бабанский, И.Б. Бекбоев, А. Алимбеков, В.В.Гузеев, Е.В. Доманский, М.В.Кларин, Ю.В. Койнова-Цельнер, А.М. Мамытов, Н.Н. Манько, В.М. Монахов, В.Оконь, А.И. Пискунов, Е.С. Полат, Г.К. Селевко [25,28,50,57,80,81,104,105,108,116,120,124,136] ж.б.

“Окутуу технология” түшүнүгүндө бир нече көз караш орун алганын байкоого болот. Биринчи көз карашка басым койгон окумуштуулар педагогикалык технологияны каражат катары карашат, б.а. педагогикалык технология – бул окутуу процесси үчүн методикалык инструментарийлерди, аппаратураларды, окуу жабдыктарын даярдоо жана колдонуу. Мындай көз карашты Ю.К. Бабанский өндүү окумуштуулар бекемдешкен [25]. Экинчи көз карашты бекемдеген окумуштуулар В.П.Беспалько, И.Б.Бекбоев, А.Алимбеков ж.б. Алардын ойлору боюнча педагогикалык технология – бул педагогикалык процесстин катышуучуларынын системалык өз ара аракеттенүүсүнө, аныкталган алгоритмге, программага негизделген коммуникациянын процесси (ыкма, модель, окуу милдеттерин аткаруунун техникасы) [32, 30,28]. Үчүнчү көз карашты бекемдеген окумуштуулар педагогикалык технологияны социалдык, башкаруучу жана табигый илимдерге таянган кеңири билимдердин областы деп түшүнүшөт. Мындай ой пикирде В.В.Гузеев, П.И.Пидкасистый [50,122] болушууда. Төртүнчү көз карашты бекемдеген окумуштуулар М.В.Кларин, Г.К.Селевко, А.П. Чернявская ж.б. педагогикалык технологияны көп кырдуу процесс деп эсептешет. [80,136,160],

Активдүү окутуу технологиялары компетенттүүлүк парадигмасына ылайык болуп азыркы мезгилде кеңири колдонууда. А.А.Вербицкий ЖОЖлардагы активдүү окутуу технологияларга өтө жогору маани берип, “аларды туура колдонсо, окуу маалыматтар жеке инсандык билимдерге айланат” - деп белгилеген [41]. Активдүү окутуу технологиялары төмөнкүдөй белгилери менен айырмаланышат: студенттердин бири-бири менен же мугалим менен сөзсүз түрдө өз ара иш аракетте болушу

- студенттердин жетишүүсүн жана материалды толук өздөштүрүүсүн этап боюнча баалоого өбөлгөлөрдүн болушу;
- сабактардын мотивациялык, эмоциялык жана чыгармачылык мүнөздөгү деңгээлинин жогорулугу;
- материалды максималдуу түрдө кыска мөөнөттө өздөштүрүүгө багыттуулугу.

Заманбап талаптарга жооп берген технологиясын атасак, ал немец тилинде (die thematische interaktionelle Methode), ал эми кыргызча болсо: (темага байланышкан интерактивдүү иш аракеттер). Бул технологиянын өкүлү - Рут Кон [79]. Рут Кондун модели дүйнөлүк педагогикалык илимде алгылыктуу орун алган, анын сунуштаган технологиясында предметтик компетенциялар предметин өзүндө камтылган, методикалык компетенциялар: “мен” деген түшүнүктө, ал эми социалдык компетенциялар: “биз” түшүнүктө орун алган.

Модулдук окутуунун технологиясы. Акыркы жылдары жогорку кесиптик окуу мекемелеринде студенттердин окуу ишмердүүлүгүн активдештирүү, окуу материалын жеңил өздөштүрүүгө жетишүү, алардын ишмердүүлүгүн шыктандыруучу таасирлерди берүү, студенттердин чыгармачылыгынын өсүшүнө шарттарды түзүү деген маанилүү

маселелерге өтө зор көңүл бурула баштады. Мындай иш аракеттердин арасында педагогика багытында окуган студенттердин лингводидактикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруусун уюштурууга арналган технологиянын катарына модулдук технологияны кошууга болот. Модулдук окутуунун технологиясынын максаты – өзүнчө жана көз карандысыз модулдар аркылуу студенттердин жекече кызыгууларын жана таанып билүү мүмкүнчүлүктөрүн эске алуу менен ар кандай удаалаштыкта, көлөмдө жана темпте билим берүүнүн окуу программасын өздөштүрүүгө шарттарды түзсө болот. Модулдарга бөлүнгөн программага ылайык студенттердин окуу ишмердүүлүгүн уюштуруу модулдук окутуунун технологиясынын маңызы болуп эсептелет. Модулдук окутуунун алкагында окуу курстарынын мазмуну өз алдынча, бүткөрүлгөн модуль түрүнө келтирилип, булар ошол эле учурда маалыматтын банкы, өздөштүрүүнүн методикалык колдонмосу болуп дагы эсептелет. Модулдук окутуу мугалим менен студенттин ортосундагы субъект-субъект катышынын паритеттүүлүгүн шарттайт. Ошол себептен мугалим менен студенттин ортосундагы консультациянын тез-тез болуп турушу максаттуу деп эсептелет. Модулдук окутуу текшерүүнүн рейтингдик системасы менен байланышкан, ошондуктан кай бир учурда муну окутуунун модулдук-рейтингдик системасы деп дагы аташат. Модулдук окутуунун алгачкы изилдөөчүлөрүнүн бири П.Я.Юцявичененин [169], төмөнкүдөй негиздеген принциптерине көңүл бурсак:

- окуу материалын анча чоң эмес, өзгөчөлөнгөн элементтерге бөлүү;
- окутуу процессинин катышуучуларынын ишмердүүлүгүнүн методдоруна таянуу;
- модулдун мазмунун эркин өзгөртүү мүмкүнчүлүгү;
- мазмундун жана аны өздөштүрүү жолдорунун студенттердин жеке керектөөлөрүнө шайкеш келтирүү;
- окутуунун максатын так түшүнүү;
- мугалим менен студенттин биргелешкен аракеттеринин паритеттүүлүгү;
- методикалык консультациялардын көп кырдуулугу.

Модулдук окутуу төмөнкүдөй талаптарга жооп бериши зарыл [169]:

1. Модулдун аталышы кыска жана так болушу керек.
2. Модулду өздөштүрүүнүн жыйынтыгында калыптандырылуучу компетенциялары жазылып чыгышы зарыл.
3. Компетенциялардын деңгээлдери белгиленип, алар негизделиши керек.
4. Компетенциялардын калыптанган деңгээлин алдын ала билүү үчүн “кирүү тесттери” даярдалышы керек.
5. Өздүк тажрыйбалардын актуалдашуусунун ыкмалары жазылып чыгышы керек.
6. Актуалдашкан тажрыйбаларды талдоонун жолдору алдын ала аныкталышы зарыл.
7. Компетенцияларды өнүктүрүүчү кайсы теориялык билимдер зарыл экендиги белгилениши керек.
8. Жаңы тажрыйбалардын бекемделишин камсыз кылуучу практикалык тапшырмалар даярдалышы зарыл.
9. Компетенциялардын калыптангандыгын текшерүүчү тесттер даярдалышы зарыл.

Кыргызстанда бул проблеманын үстүндө эмгектенген окумуштуулар: Ж.У.Байсалов, А.М.Кененбаев, Н.Ахметова ж.б. эсептелет.

Окутуунун компьютердик технологиясы. Бул технология көп информациялык, интеллектуалдык, коомдук-саясий, коммуникациялык ж.у.с. компетенцияларды калыптандырууну көздөйт. Коомдун талабынын компетенттүүлүк парадигмасына жараша өзөктүү компетенциялардын топтомун калыптандырууга көмөктөшүүчү каражат десек жаңылышпайбыз. Айрым окумуштуулар айткандай, В.В.Краевский, А.В. Хуторской

Г.К.Селевко ж.б. [87,157,135] окутуунун компьютердик технологиясы – бул окутуу процессинин максаттуу багытталышын камсыз кылуу үчүн, педагогикалык шарттарды камсыздоочу каражаттардын, компьютердик техниканын негизинде өз алдынча окууну жана өзүн-өзү контролдоону, телекоммуникациялык байланыш каражаттарын, интерактивдүү программалык-методикалык камсыздоону, көрсөтмө боюнча педагогдун функциясынын кандайдыр бир бөлүгүн моделдөөнү, маалыматтарды берүүнү, студенттердин таанып-билүүсүн жана жеке инсанга багытталган ишмердүүлүгүн *башкаруу* боюнча методдордун, ыкмалардын, жолдордун топтому болуп саналат. Окутуунун компьютердик технологиясы (ОКТ) жана окутуунун компьютердик каражаттары (ОКК) аркылуу окуу процессинин субъектисин калыптандырууда төмөндөгүдөй педагогикалык максаттарды көздөйт:

- студенттин инсандык сапатын өнүктүрүү;
- ой-жүгүртүүнү өстүрүү (мисалы, көрсөтмөлүү-аракеттүү, көрсөтмөлүү-образдуу, интуитивдүү, чыгармачыл ж.б.у.с.);
- эстетикалык татымды калыптандыруу;
- коммуникативдик жөндөмдүүлүгүн өстүрүү;
- туура чечим кабыл алуу же татаал ситуацияларда чечимдердин вариантын сунуш кылуу;
- маалыматтык маданиятты калыптандыруу;
- окутуу процессинин сапаттуулугун жана эффективдүүлүгүн жогорулатуу;
- окуучулардын таанып-билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү;
- маалыматтарды иштетүүнүн заманбап каражаттарын колдонуунун негизинде предметтер аралык байланышты тереңдетүү;
- окуу процессинин субъектилеринин педагогикалык кызматташтык карым-катнашын кеңейтүү;
- коммуникациялык каражаттардын негизинде кызматташуу жана мамиле түзүү мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү;

Демек, окутуунун компьютердик технологиясы билим берүүнүн инновациалык технологиясынын негизи болуп, студенттин өз алдынча суроо-талаптарын ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн түзүп, жеке инсандын өнүгүшүн, жеткиликтүү деңгээлдеги билим алуусун жана квалификациясын үзгүлтүксүз жогорулатууну камсыз кылат. Ошону менен бирге, педагогика багытында окуган студенттердин болочок мугалим катары лингводидактикалык компетенттүүлүгүн калыптандырууда окутуунун компьютердик технологиясын иштеп чыгуу жана аны жайылтуу бүтүндөй билим берүү процессине бир кыйла маанилүү таасирин тийгизиши мүмкүн. Кыргызстандын жогорку окуу жайларынын компьютердик технологиянын жардамы менен окуу курстарын өздөштүрүү маселеси азыркы учурдун актуалдуу маселелеринен болуп эсептелет. Бул боюнча республикалык масштабдагы илимий изилдөөлөр сейрек экендигин белгилей кетүү керек.

Окутуунун кредиттик технологиясы (ОКТ)

- дүйнөлүк маалыматтык маданиятты калыптандыруу менен бирге инсандар аралык мамилени өнүктүрүү;
- студенттердин өз алдынча ой-жүгүртүүсүн өстүрүү менен бирге дүйнөлүк масштабдагы билим берүү системасын таанып билүүсүнө көмөктөшүү;
- туура чечим кабыл алуу же татаал ситуацияларда чечимдердитуура кабыл алууга көмөктөшүү;
- окутуу процессинин сапаттуулугун жана эффективдүүлүгүн жогорулатуу;
- студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү;
- маалыматтарды иштетүүнүн заманбап каражаттарын колдонуунун негизинде маданияттар аралык байланышты тереңдетүү;

– окуу процессинин субъектилеринин педагогикалык кызматташтык карым-катнашын кеңейтүү ж.б.

Демек, окутуунун кредиттик технологиясы заманбап билим берүүнүн негизги жана алдынкы технологиясынын бири болуп, студенттердин өз алдынча ой жүгүртүүсүн өстүрүү менен бирге дүйнөлүк масштабдагы билим берүү системасын таанып билүүсүн өнүктүрүп, жеткиликтүү деңгээлдеги билим алуусуна өбөлгө болот. Андан тышкары, студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн активдештирүү негизинде алардын инсандар аралык жана маданияттар аралык байланышты тереңдетүүгө шарт түзөт. Жалпылап айтсак, заманбап окутуу технологиясы – окутуунун максатына жетүү үчүн тандалып алынган методдорду, каражаттарды ар кандай формада колдонуу деп эсептелинет.

Колдонулган адабияттар

1. Алимбеков, А.А. Теория и практика этнопедагогической подготовки учителя в системе высшего педагогического образования [Текст]: моногр. / А.А. Алимбеков. – Бишкек: [Б.и.], 2009. – 146 с.
2. Бекбоев, И.Б. Проблема новой ориентации системы образования. Теория и практика инновационного образования [Текст] / И.Б. Бекбоев // Кырг. ин-т образования. – Бишкек, 2000. – С. 117-126.
3. Вербицкий, А.А. Школа компетентностного обучения как модель реализации компетентностного подхода в общем образовании [Текст] / А.А. Вербицкий, О.Б. Ермакова // Педагогика. – 2009. – № 2. – С. 12-18.
4. Жолдошбаева, Ы.К. Студенттердин лингводидактикалык компетентүүлүгүн калыптандыруу маселелери [Текст] / Ы. Жолдошбаева // Вестн. Кырг. нац. ун-та им. Ж. Баласагына. – 2014. – Вып. 1. – С. 239-242.
5. Мамытов, А.М. Билим берүүнүн философиясы жана технологиясы эмнеде? [Текст] / А.М. Мамытов // Кут билим. – 2009. – № 2. – 5-б.
6. Монахов, В.М. От традиционной методики к новой технологии обучения [Текст] / В.М. Монахов. – М.; Тула: Будрус, 1993. – 143 с.